

„ACTUL OSĂBIT PENTRU PRINȚIPATURILE MOLDOVA ȘI ȚARA ROMÂNEASCĂ“ AL TRATATULUI DE LA ADRIANOPOLE (2/14 septembrie 1829)

Se cunosc cauzele și desfășurarea războiului ruso-turc din anul 1828—1829. El a fost efectul agravării Problemei orientale redeschisă de mișcarea de eliberare și independență a poporului grec. Ostilitățile începute prin lupta navală de la Navarin (8 oct. 1827), când flota turco-egipteană a fost înfrântă de escadrele engleze, franceze și ruse, au continuat cu războiul dintre Rusia și Turcia, pe cele două fronturi: Caucaz și Dunăre. De reținut că, în sectorul oltean al Dunării, în luptele de la Cioroiu și Calafat, au luat parte și detașamente de panduri români comandate de Gheorghe Magheru și colonelul Solomon, obținând frumoase victorii, care anticipau colaborarea româno-rusă din războiul de independență.

Turcia, fiind înfrântă, este silită să semneze pacea de la Adrianopole (2/14 sept. 1829). Tratatul cuprinde 16 articole, prin care Rusia obține țărmul caucazian al Mării Negre și gurile Dunării pînă la vărsarea Prutului. Navigația a fost declarată liberă pe Dunăre și Marea Neagră, iar strîmtorile Bosfor și Dardanele erau deschise vaselor comerciale rusești.

Articolul V din tratat se referă la Moldova și Țara Românească și este dezvoltat în „Actul osăbit“ ce face parte integrantă din tratat. El precizează că cele două principate vor fi „așezate sub suzeranitatea sublimiei Porți și Rusia va garanta prosperitatea lor, bineînțeles, păstrînd privilegiile și imunitățile ce le-au fost acordate fie prin capitulații, fie prin tratate încheiate între cele două imperii, sau prin hațișerifuri emanate în diverse timpuri. În consecință, ele se vor bucura de exercițiu liber al cultului, de o siguranță perfectă, de o administrare națională independentă și de o deplină libertate a comerțului“.

Textul

„...Cele două înalte puteri contractante, confirmînd tot ce a fost stipulat prin actul separat al Convenției de la Akkerman¹, relativ la modul de alegere a domnilor în Moldova și Valahia, au recunoscut necesitatea de a da administrației celor două provincii o temelie mai statornică și mai potrivită cu adevăratele interese ale celor două țări. În acest scop s-a convenit și regulat definitiv ca durata guvernării domnilor să nu mai fie mărginită la șapte ani, ca în trecut, ci ei să fie investiți, de-acum înainte, cu această demnitate, pe viață, în afară de cazurile de renunțare voluntară sau destituire pentru delictе, prevăzute în zisul act separat.

Domnii vor orîndui în mod liber toate afacerile interioare ale provinciilor lor, consultînd divanurile² lor respective, fără a putea totuși aduce vreo atingere drepturilor garantate celor două țări prin hațișerifuri, și nu vor fi tulburați în administrația lor internă prin nici un ordin contra acestor drepturi.

Orașele turcești situate pe țărmul stîng al Dunării vor fi restituite Valahiei împreună cu teritoriile lor [raialele]³ pentru a fi de aici înainte reunite la acest Principat, iar fortificațiile aflătoare de mai înainte pe acest țărm nu vor mai putea fi refăcute niciodată. Musulmanii care posedă imobile neuzurpate de la particulari, fie chiar în aceste orașe, fie în oricare alt punct al țărmului stîng al Dunării, vor trebui să le vîndă indigenilor în curs de optsprezece luni de zile.

Guvernul celor două Principate, bucurîndu-se de toate privilegiile unei administrații interne independente, va putea institui în mod liber cordoane sanitare⁴ și carantine de-a lungul Dunării și în altă parte a țării, unde li se va simți trebuința, fără ca străinii ce ajung acolo, atît musulmani, cît și creștini, să poată fi dispensați de observarea întocmai a regulamentelor sanitare. Pentru serviciul carantinelor, precum și pentru a veghea la siguranța frontierelor, la menținerea ordinei în orașe și la țară și pentru a executa legile și regulamentele, guvernul fiecărui Principat va putea întreține un număr de *gărzii armate*⁵, strict necesar acestor diverse funcțiuni. Numărul și întreținerea acestei miliții vor fi regulate de către domni, în înțelege cu divanurile lor respective, bazîndu-se pe vechile exemple.

Sublima Poartă, animată de dorința sinceră de a procura celor două Principate toată bunăstarea de care ele se pot bucura și informată despre abuzurile și vexațiunile ce se comit în ele cu ocazia diverselor *furnituri* cerute pentru consumația Constantinopolului, pentru aprovizionarea fortărețelor așezate pe Dunăre și pentru trebuințele arsenalului, *abandonează în întregime dreptul său în această privință*. În consecință, *Valahia și Moldova vor fi pentru totdeauna scutite de-a furniza grîul și alte alimente, oile și lemnul de construcție, pe care erau obligate a le livra anterior...*⁶

În cauza abolirii furniturilor mai sus specificate, *locuitorii Principatelor se vor bucura de o deplină libertate de comerț pentru toate produsele solului și industriei lor* (stipulată prin actul separat din convenția de la Akkerman), *fără nici o restricție*, în afară de cele ce vor fi găsite indispensabile de stabilit de către domni, în înțelegere cu divanurile respective, pentru a asigura aprovizionarea țării. *Ei vor putea naviga în mod liber pe Dunăre cu propriile lor vapoare*, prevăzute cu pașapoarte din partea stăpînirii lor, și *vor putea merge să negustorească în celelalte orașe sau porturi ale Sublimei Porți*, fără a fi molestați de percepatorii haraciului și fără a fi expuși oricărei alte vexațiuni [...]⁷

(*Acte și documente relative la renașterea României*, vol. I, p. 326—328).

Comentariu istoric

1. Convenția de la Akkerman (Cetatea Albă), încheiată la 25 sept./7 oct. 1826, prevedea: alegerea de către divan a domnilor pămînteni pe 7 ani, cu asentimentul Rusiei și Turciei; scutirea Principatelor de plata tributului pe 2 ani și fixarea lui conform hatîșerifului din 1802; libertatea comerțului sub rezerva asigurării aprovizionării Porții cu grîu; instituirea unor comisii care să propună măsuri de reforme necesare îmbunătățirii stării Principatelor.

2. Conceptul de *divan*, în înțelesul de adunare reprezentativă, este folosit, după cum se vede, încă din anul 1829.

3. După cum se știe, Giurgiu și Turnu din 1417 și Brăila din 1540 deveniseră raiale turcești, iar acum erau libere și reveneau Țării Românești.

4. În timpul războiului, soldații din armatele beligerante se îmbolnăviseră de diferite molime și era necesar să se ia unele măsuri sanitare.

5. Pentru paza și ordinea în țară se aproba ca fiecare Principat să aibă armata sa proprie ; astfel se pun bazele miliției naționale.

6. Se punea capăt, astfel, obligațiilor în natură și în muncă, ce apăsaseră foarte mult, începând din secolul al XVI-lea, țările române.

7. „Actul osăbit“ se încheie cu precizarea că locuitorii celor două țări vor fi scutiți de plata impozitelor pe timp de 2 ani, din momentul evacuării trupelor rusești, și cele două imperii se angajau să confirme regulamentele administrative ce se vor elabora.

Indicații metodice

Textul actului va fi folosit, în principal, la lecția „Țările române în prima jumătate a secolului al XIX-lea“, atât la clasa a VIII-a cât și la anul IV, dar se pot face referiri la el și când se va preda regimul economic al dominației otomane.

Este indicat ca, după citirea textului de către profesor, comentariile, dirijate de acesta, să fie făcute de elevi. Astfel, elevii trebuie să reamintească datele și condițiile în care orașele de pe Dunăre au devenit raiale și care era regimul lor ; în ce au constat obligațiile în natură și muncă și cât de apăsătoare fuseseră în timpul lui Ion Vodă cel Viteaz și Mihai Viteazul etc.

De asemenea, elevii trebuie să desprindă semnificația libertății „pentru toate produsele solului și industriei lor“. Numai în felul acesta se va putea realiza ceea ce se numește, în mod obișnuit, învățarea prin „descoperire“ sau metoda cercetării personale, preconizată de J. Piaget și H. Aebli.

BIBLIOGRAFIE

Acte și documente relative la istoria renașterii (sic) României, publicate de D. A. Sturza și C. Colescu-Vartic, vol. I, p. II, Buc., 1900, p. 318—325 (textul în l. franceză) ; I. Lupaș, *Lecturi din izvoarele istoriei României*, Buc., 1928, p. 249—252 (textul în l. română).

FLOREA STĂNCULESCU